

Σπάνια φυτά απειλούνται με εξαφάνιση

>Συνολικά 18 είδη της Οδηγίας των Οικοτόπων στην Κύπρο κινδυνεύουν από διάφορες ανθρώπινες δραστηριότητες

Του Άγγελου Νικολάου

Η άναρχη οικοδομική ανάπτυξη και άλλες ανθρώπινες δραστηριότητες θέτουν σε κίνδυνο σπάνια είδη φυτών που ανακαλύφθηκαν στην Κύπρο και κρύβουν προστασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πολλά είδη απειλούνται με εξαφάνιση από κινδύνους που οφείλονται σε πολλές αιτίες. Οι σοβαρότεροι όμως οφείλονται στην επίδραση του ανθρώπου. Τεράστιες καταστροφές προξενούνται εξαιτίας της ανοικοδόμησής, της υπερβόσκησης, της εκκένωσης κτημάτων για τη γεωργία, της κατασκευής νέων δρόμων και της διαπλάτυνσης παλαιών δρόμων. Ο δασικός λειτουργός στο Τμήμα Δασών Χαράλαμπος Σ. Χριστοδούλου, με άρθρο που δημοσιεύεται σήμερα στον «Φ», αναφέρεται στα κυπριακά φυτά της Οδηγίας Οικοτόπων, τους κινδύνους που διατρέχουν, που απαντώνται και από πού πήραν το όνομά τους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση με σκοπό την προστασία της βιολογικής ποικιλότητας στα κράτη-μέλη της θεσμοθέτησε την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ, γνωστή ως Οδηγία των Οικοτόπων. Η Οδηγία προβλέπει τη διατήρηση των ειδών μέσω της διατήρησης των ενδιατημάτων τους και τη δημιουργία ενός δικτύου περιοχών (αντί για απομονωμένες περιοχές). Το δίκτυο αυτό -Δίκτυο Φύση 2000- θα πρέπει να περιλαμβάνει και να συνδέει τις περιοχές που εξαπλώνονται τα απει-

Κρεπίς η μικρή (Εύτρωτο): Μονοετής πόα χωρίς βλαστό. Ανθοφορία: Μάρτιος-Απρίλιος. Είναι μεσογειακό είδος που απαντά στην Πορτογαλία, τις Βαλεαρίδες Νήσους, τη Μάλτα, την Ελλάδα και την Τουρκία. Στην Κύπρο εντοπίστηκε σε πέντε θέσεις (Επισκοπή Λεμεσού, Πολεμίδα, Σωτήρα Αμμοχώστου, Ποταμός Λιοπετρίου και Ακάμας) με συνολικό πληθυσμό 13.000 φυτά.

Σκίλλα του Μόρρις (Κινδυνεύον): Πολυετές, βολβώδες φυτό ύψους 10-35 cm. Ανθοφορία: Μάρτιος-Απρίλιος. Είναι ενδημικό της Κύπρου και περιορίζεται μόνο σε δυο περιοχές της επαρχίας Πάφου, στο Βουνί Παναγιάς και κοντά στη Μονή Αγίου Νεοφύτου. Απειλείται από απόβλεια και υποβάθμιση ενδιατημάτων, λόγω επέκτασης καλλιεργειών και διανοίξης δρόμων.

Πινκουκούλα η κρυστάλλινη (Εύτρωτο): Πολυετές ποώδες, εντομοφάγο φυτό με αδενώδη φύλλα (συλλαμβάνουν μικρά έντομα). Ανθοφορία: Μάρτιος-Σεπτέμβριος. Είναι είδος της Ανατολικής Μεσογείου που περιορίζεται στη Νοτιοδυτική Τουρκία και την Κύπρο, όπου η κύρια περιοχή εξάπλωσής του είναι το Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδου. Λόγω του ότι περιορίζεται σε υγρές βραχώδεις θέσεις, κινδυνεύει από αποξήρανση του ενδιατημάτων του.

Η άναρχη οικοδομική ανάπτυξη, η υπερβόσκηση, η κατασκευή δρόμων και άλλες αιτίες καταστρέφουν τους οικοτόπους

λούμενα είδη φυτών και ζώων, καθώς και τους οικοτόπους ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος.

Τα Παραρτήματα II και IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) περιλαμβάνουν είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος, η διατήρηση των οποίων απαιτεί τον καθορισμό Ειδικών Ζωνών Προστασίας (Παράρτημα II) και είδη που χρειάζονται αυστηρή προστασία (Παράρτημα IV). Από τα είδη που προτάθηκαν από παλαιά κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μόνο το είδος *Crepis rusilla* απαντά στο νησί μας. Η Κύπρος, ως νεοεισερχόμενο κράτος, πρότεινε 17 είδη φυτών (16 ενδημικά και ένα σπάνιο ιθαγενές), τα οποία περιλήφθηκαν στα αναθεωρημένα Παραρτήματα της Οδηγίας.

Τα κριτήρια για την επιλογή των ειδών που προτάθηκαν ήταν: α) ο βαθμός σπανιότητάς τους (εύρος εξάπλωσής και μέγεθος πληθυσμών) και β) οι κίνδυνοι και ο βαθμός απειλής για κάθε είδος. Γενικά, οι σοβαρότεροι κίνδυνοι που απειλούν τα είδη αυτά, προέρχονται κυρίως από ανθρώπινες δραστηριότητες όπως η ανάπτυξη κυρίως η οικοδομική, η διάνοιξη και διαπλάτυνση δρόμων, τουριστικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες, επέκτασης καλλιεργειών, υπερουλλογία, υπερβόσκηση, ποδοπάτημα, στρατιωτικές ασκήσεις, λατομείωση, δασικές εργασίες και αποστράγγιση και διευθέτηση υπόγειων υδάτων.

Επισημαίνεται ότι όλα τα κυπριακά φυτά των Παραρτημάτων II και IV της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, μετά από αξιολόγηση του βαθμού σπανιότητάς τους, έχουν περιληφθεί στο Κόκκινο Βιβλίο της Χλωρίδας της Κύπρου που εκδόθηκε το 2007. Τα κυπριακά είδη των παραρτημάτων II και IV της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ είναι αυτά που δημοσιεύονται παραπλεύρως.

Βραχότιο του Κύκκου (Εύτρωτο): Πολυετές ποώδες φυτό με ύψους 10-30 cm. Ανθοφορία: Ιανουάριος-Μάρτιος. Είναι ενδημικό είδος που περιορίζεται στο Δάσος Πάφου, από τον Κύκκο (από όπου έχει πάρει και το όνομά του) μέχρι την κοιλάδα των Κέδρων.

Σαλβία της Αφροδίτης (Εύτρωτο): Πολυετές ποώδες φυτό ύψους 20-40 cm. Ανθοφορία: Μάρτιος μέχρι τον Απρίλιο. Είναι ενδημικό είδος και απαντά μόνο σε μια περιοχή, βόρεια και δυτικά της Κυθρέας. Απειλείται κυρίως από οικιστική ανάπτυξη.

Σιδερίτης η Κυπρία (Κινδυνεύον): Ημιθαμνώδες φυτό μέχρι 60 cm ύψους. Είναι τοπικό ενδημικό της οροσειράς Πενταδάκτυλου και απαντά σε σχισμές ασβεστολιθικών βράχων (χαρμόφυτο) από τα Φτέρυχα μέχρι το Βουφαβέντο.

Αραβίς η κενέντεια (Κινδυνεύον): Μονοετές ποώδες φυτό με ύψους 5-15(-30) cm. Ανθοφορία: Απρίλιος-Μάιος. Είναι ενδημικό της Κύπρου και απαντά στο Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδου και στην κοιλάδα των κέδρων σε υψόμετρο 950 μέχρι 1870 m, σε περιοχές με περιορισμένες και ελεγχόμενες δραστηριότητες.

Αστράγαλος ο μακρόκαρπος, υποείδος των λευκάρων (Εύτρωτο): Πολυετές ποώδες φυτό με ύψους μέχρι 60 cm. Ανθοφορία: Μάρτιος-Μάιος. Το υποείδος είναι ενδημικό της Κύπρου και πήρε το όνομά του από το χωριό Λεύκαρα, όπου εντοπίστηκε για πρώτη φορά. Απαντά σε έξι θέσεις οι οποίες βρίσκονται σε ιδιωτική γη, η θέση στα Λεύκαρα και στην Ασγάτα βρίσκονται σε περιοχές του δικτύου Φύση 2000.

Κράμβη του Αγίου Ιλαρίωνα (Κινδυνεύον): Πολυετές ποώδες φυτό με ύψους μέχρι 80 cm. Ανθοφορία: Μάρτιος-Μάιος. Είναι ενδημικό της οροσειράς Πενταδάκτυλου με περιορισμένη εξάπλωση. Είναι συγγενικό είδος με την καλλιεργούμενη κράμβη και συνεπώς υπάρχει κίνδυνος διασταύρωσης με δυσμενή αποτελέσματα για τον πληθυσμό.

Κενταύρεια η ακαμαντίς (Κινδυνεύον): Ημίθαμος με κρεμαμένους βλαστούς μήκους μέχρι 60 cm. Ανθοφορία: Μάιος-Νοέμβριος. Είναι ενδημικό είδος και περιορίζεται μόνο σε δυο θέσεις στη χερσόνησο Ακάμα.

Χιονόδοξα η λόχεια (Εύτρωτο): Πολυετές βολβώδες φυτό με μπλε άνθη που εμφανίζονται μόλις λιώσει το χιόνι, συνήθως από τον Μάρτιο μέχρι τον Απρίλιο. Είναι ενδημικό και απαντά σε πευκοδάση και θαμνώδεις μόνο στην περιοχή Τροόδου σε υψόμετρο από 800 μέχρι 1500 m.

Κρόκος ο Κύπριος (Εύτρωτο): Μικρό πολυετές φυτό με ύψους 5-10 cm. Ανθοφορία: Φεβρουάριος-Απρίλιος. Είναι ενδημικό που απαντά στο Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδου, στη Μαδαρή και στα Κιόνια σε υψόμετρο 1050-1950 m.

Κρόκος ο χαρτιμανιός (Εύτρωτο): Μικρό πολυετές φυτό ύψους μέχρι 15 cm. Ανθοφορία: Ιανουάριος-Φεβρουάριος. Είναι ενδημικό της Κύπρου και περιορίζεται σε τρεις θέσεις στην οροσειρά Τροόδου (Μαχαίρας, Πλατάνια, Άγιο Θεόδωρο Σολέας) και μια θέση στην οροσειρά Πενταδάκτυλου.

Δελφίνιο του Κάσσει (Κρισιμύς κινδυνεύον): Πολυετές ποώδες φυτό με ύψους 50-85 cm. Είναι ένα από τα σπανιότερα ενδημικά της Κύπρου και περιορίζεται σε οχισμές βράχων στις κορυφές του Αγίου Ιλαρίωνα και Κυπαρισσόβου στην οροσειρά του Πενταδάκτυλου.

Οφρύς του κότσου (Εύτρωτο): Πολυετές ποώδες φυτό ύψους 10-30 cm. Ανθοφορία: Μάρτιος-Απρίλιος. Είναι ενδημικό είδος με αρκετούς αλλά μικρούς υποπληθυσμούς, κυρίως στο κεντρικό και νότιο τμήμα του νησιού, σε υψόμετρο 0-900 m. Λόγω του ότι οι περισσότεροι υποπληθυσμοί βρίσκονται σε περιοχές με έντονες ανθρωπογενείς επιδράσεις, έχει παρατηρηθεί μείωση του πληθυσμού του, ιδιαίτερα στην περιοχή της μεζονοσ Λευκωσίας.

Φλομής η βραχυβράκτια (Εύτρωτο): Θάμνος ύψους μέχρι 1,5 m. Ανθοφορία: Μάιος-Ιούνιος. Είναι ενδημικό είδος και απαντά στους νότιους πρόποδες της οροσειράς Τροόδου, από τους Ορείτες μέχρι τον Άγιο Θεόδωρο Λάρνακας και στο ανατολικό μέρος της οροσειράς του Πενταδάκτυλου, από την Ακανθού-Μάνδρες Αμμοχώστου μέχρι το Φλαμούδι.

Τουλίπα η Κυπρία (Κινδυνεύον): Πολυετές, βολβώδες φυτό με μπλε άνθη ύψους 15-40 cm που καταλιγεί σε ένα μεγάλο, σκούρο κόκκινο άνθος. Ανθοφορία: Μάρτιος-Απρίλιος. Είναι ενδημικό της Κύπρου που απαντά στη χερσόνησο του Ακάμα, την ευρύτερη περιοχή Κορμακίτη-Μύρτου-Πάναγρα και στη νεκρή ζώνη μεταξύ Μάμμари-Δένειας.

Φλομής η Κυπρία (Εύτρωτο): Θάμνος ύψους μέχρι 1,5 m. Ανθοφορία: Απρίλιος-Ιούνιος. Είναι ενδημικό της Κύπρου και διακρίνεται σε δυο υποείδη, την *Phlomis cyprica subsp. cyprica* που περιορίζεται στο δυτικό τμήμα της οροσειράς Πενταδάκτυλου, και την *P. cyprica subsp. occidentalis* που απαντά στο δυτικό και νοτιοδυτικό τμήμα της οροσειράς Τροόδου (κυρίως στο Δάσος Πάφου) και στη χερσόνησο του Ακάμα.